

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «КАГАНОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KAGANOVSKYY v. UKRAINE)

(заява № 2809/18)

Стислий виклад рішення від 15 вересня 2022 року

Заявник, який був визнаний недієздатним за результатами судово-психіатричної експертизи, що встановила наявність у нього хронічного психічного розладу, і який добровільно перебував у Київському психоневрологічному інтернаті (далі – психоневрологічний інтернат) з 2014 року, був поміщений до відділення інтенсивного догляду психоневрологічного інтернату (далі - відділення) на період з 27 червня до 06 липня 2017 року за рішенням психіатра психоневрологічного інтернату.

Заявник стверджував, що не погоджувався і не бажав бути переведеним до цього відділення. Підстав для його переведення не було, оскільки на той момент його стан не погіршувався, він не виявляв агресії та не становив небезпеки для себе чи оточуючих. Також він стверджував, що його помістили до відділення, щоб завадити йому з'явитися у судові засідання, призначене на 05 липня 2017 року. Результати цього провадження невідомі.

Відділення, у якому перебував заявник, було зачинено ззовні і могло бути відчинене лише працівниками психоневрологічного інтернату. Заявник зміг лише ненадовго його залишити для зустрічі із батьком та юристом, і для сну в житловому корпусі у зв'язку з переповненістю відділення. В інший час він постійно перебував у відділенні, не міг залишати його навіть для прогулянок, а його зв'язок із зовнішнім світом був серйозно обмежений. Він також стверджував про інші неналежні умови тримання його у відділенні.

Юрист заявника зверталась до поліції з «повідомленням про злочин» у зв'язку з його поміщенням до відділення, зазначивши про відсутність медичних або законних підстав для цього. У листопаді 2017 року Оболонський районний суд міста Києва зобов'язав працівників поліції внести до ЄРДР відомості, повідомлені юристом. Результати цього розслідування невідомі.

Заявник помер під час провадження у Європейському суді з прав людини (далі – Європейський суд) і жоден його родич не висловив бажання підтримати цю заяву. Водночас Європейський суд дійшов висновку, що продовження розгляду справи після смерті заявника є виправданим.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за пунктами 1, 4 і 5 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), що застосування до нього ізоляції в період з 27 червня до 06 липня 2017 року було незаконним і необґрунтованим, а також згідно з національним законодавством він не мав права оскаржити її законність та отримати відшкодування; за статтею 3 Конвенції на умови його ізоляції у відділенні та на непроведення ефективного розслідування застосування до нього ізоляції; за статтею 13 Конвенції на відсутність ефективних засобів юридичного захисту у зв'язку з його скаргами на ізоляцію; за статтею 2 Протоколу № 4 до Конвенції у зв'язку з його ізоляцією.

Розглянувши скарги заявника на незаконність і необґрунтованість застосування до нього ізоляції Європейський суд звернув увагу, що поміщення заявника до відділення регулювалося вочевидь Типовим положенням про психоневрологічний інтернат 2016 року та Положенням «Про Київський психоневрологічний інтернат». Типові положення передбачають зміну режиму нагляду за рекомендацією лікаря, згодою підопічного та з урахуванням стану його здоров'я із зазначенням відповідної інформації у медичній документації. Проте медичні записи заявника не містять відомостей про «об'єктивні причини» для його ізоляції, згоду заявника на переведення до відділення або факту, що цього вимагав стан його здоров'я. Інших норм щодо поміщення особи до таких відділень або щодо режиму, умов такого поміщення Типові положення не містять. З огляду на це Європейський суд дійшов висновку, що заявник не міг скористатися «справедливими і належними процедурами» у зв'язку з його поміщенням до відділення інтенсивного догляду психоневрологічного інтернату, а також що не було дотримано двох ключових пунктів Типового положення 2016 року та Положення «Про Київський психоневрологічний

інтернат». Враховуючи вказане, Європейський суд вказав на незаконність ізоляції заявника і констатував порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

Щодо скарги заявника на відсутність права оскаржити застосування ізоляції до нього Європейський суд зауважив, що на момент подій національне законодавство прямо виключало можливість безпосереднього звернення недієздатних осіб до суду. З огляду на це Європейський суд дійшов висновку про недоведеність, що у цій справі існувала процедура, встановлена законодавством, згідно з якою заявник мав право звернутися до суду для перегляду законності його поміщення до відділення психоневрологічного інтернату, як того вимагає пункт 4 статті 5 Конвенції та констатував порушення цього положення.

Щодо скарги на неможливість отримати відшкодування, Європейський суд вказав, що він вже встановлював, що в українській правовій системі не було передбачено право на відшкодування, коли не було окремого висновку національних органів влади про незаконність позбавлення свободи. Оскільки такого висновку на національному рівні щодо поміщення заявника до відділення інтенсивного догляду не було, Європейський суд констатував порушення пункту 5 статті 5 Конвенції.

Щодо скарги на умови ізоляції заявника у відділенні Європейський суд вважає, що зазначені умови не можуть вважатися належними для будь-якої особи, позбавленої свободи, тим більше для таких, як заявник, осіб з психічними розладами, та що поміщення до відділення призвело до значного емоційного стресу та погіршення психічного здоров'я заявника, і що сам характер хвороби заявника робив його більш вразливим, ніж звичайну особу, позбавлену свободи, і тому його ізоляція у зазначених умовах могла певною мірою посилити його стрес та негативно вплинути на його здоров'я. З огляду на зазначене Європейський констатував порушення статті 3 Конвенції.

Щодо інших скарг заявника, Європейський суд дійшов висновку, що він розглянув основні юридичні питання, порушені в цій справі, і немає потреби у винесенні окремого рішення щодо прийнятності та суті цих скарг.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* продовжити розгляд заяви на підставі пункту 1 статті 37 *in fine* Конвенції;
2. *Оголошує* прийнятними скарги за статтею 3 Конвенції (на умови ізоляції заявника у відділенні психоневрологічного інтернату) і пунктами 1, 4 і 5 статті 5 Конвенції;
3. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з умовами ізоляції заявника у відділенні психоневрологічного інтернату;
4. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції;
5. *Постановляє*, що було порушено пункт 4 статті 5 Конвенції;
6. *Постановляє*, що було порушено пункт 5 статті 5 Конвенції;
7. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати решту скарг заявника;
8. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити представнику заявника 5 000 (п'ять тисяч) євро, та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися йому, в якості компенсації судових та інших витрат, які мають бути сплачені безпосередньо на банківський рахунок представника заявника пана Тарахкала; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
9. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».